

YENİ DİPLOMASİ, KOMPLEKS KÜRESEL YÖNETİŞİM VE SÜPERGÜÇLE DANS: ABD, SİVİL TOPLUMUN ARTAN ROLÜ VE ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ

*New Diplomacy, Complex Global Governance and Dancing with the
Superpower: the US, Growing Role of Civil Society and International Criminal
Court*

Doç. Dr. Cenap ÇAKMAK*

Özet:

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde süper güç olarak tanımlanan ABD'nin 1990'lı yıllardan itibaren dünya politikasındaki etkisinin sınırlandığı gözlenmektedir. Ancak bu bir yönüyle gerileme olarak değerlendirilebilecek yeni durum diğer devletlerin ABD karşısında güçlenmesi veya klasik güç dengesi sisteminin ABD aleyhine yeniden şekil almasından değil devlet-dışı aktörlerin artan rolü ile yakından ilişkilidir. ABD'nin de etkin bir şekilde müdahil olmak istediği UCM'nin kurulması sürecinde devlet-dışı aktörler, BM ve mahkemenin kurulması konusunda aynı düşüncüyü paylaşan devletler arasında kurulan geniş koalisyon yeni diplomasi örneği sergilemiştir. Bu yeni diplomasi sürecinde kullanılan araçlar ABD'nin etkinliğini azaltmış ve sürecin ABD'nin isteği dışında şekillenmesini de beraberinde getirmiştir.

Anahtar kelimeler: *UCM, yeni diplomasi, ABD, küresel yönetim.*

Abstract:

New diplomacy, complex global governance and dancing with the superpower: the US, growing role of civil society and International Criminal Court. It is a common observation that the US has been declining since 1990s despite that it emerged as a superpower in the aftermath of the Second World War. This is particularly attributable to the growing role of the non-state actors rather than the expanding influence of the other states or redefinition of the classical balance of power system. The non-state actors, the UN and like-minded countries formed a broad alliance has emerged as a new example of new diplomacy during the creation of the ICC where the US also wanted to play a determinative role. The tools employed during this diplomacy diminished the role and influence of the US and contributed to the establishment of an ICC that the US did not desire or like.

Keywords: *ICC, new diplomacy, US, global governance.*

* Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM) ABD Araştırmaları Enstitüsü Direktörü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Genel olarak kabul gören görüşe göre Amerika Birleşik Devletleri (ABD) en azından İkinci Dünya Savaşı'ndan beri süper güç konumundadır. ABD'nin bu konumunun rakipsiz olduğu özellikle de Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte daha da belirgin hale geldiği sıklıkla dile getirilmektedir. Bu paye ve bu isimlendirme etrafında yapılan sınıflandırma literatüre önemli bir katkı sağlamamışsa da ABD'yi bir süper güç olarak adlandırma bir tür alışkanlık haline dönüşmüş durumdadır. ABD'nin bir süper güç olduğu değerlendirilmesi bu ülkenin rakipsiz askeri ve ekonomik gücü ve dünya politikasındaki belirgin hâkimiyeti gibi somut göstergelere dayandırılmaktadır.

Ancak bu büyük ölçüde geçerli bir değerlendirme ve argüman gibi görünüyor ise de ABD'nin kendi gündemini dayatmada ve kendi pozisyonunu kabul ettirmede zorluk yaşadığı ve hatta başarısız kaldığı çok sayıda önemli örnek göstermek de mümkündür. ABD'nin uluslararası suç kategorisine giren fiilleri yargılama yetkisine sahip Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) yönelik yürüttüğü muhalif tutum ve bu tutumun görünür bir şekilde başarısızlığı bu çerçevede verilebilecek önemli ve açıklayıcı bir örnektir. Mahkemenin kurulduğu ve etkin hale geldiği süreçte ABD'nin bu kurumu işlevsiz hale getirme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmış ve Mahkemenin küresel bir aktör haline gelmesine engel olunamamıştır.

ABD'nin UCM'ye karşı belirgin başarısızlığı, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve bu süreçle birlikte askeri ve ekonomik gücünün zirvesine ulaşmış olması dikkate alındığında daha da önemli hale gelmektedir. Elbette ki tekil bir örnekten yola çıkarak ABD örneğinde olduğu gibi askeri ve ekonomik güce sahip bir küresel devletin dış politika hedeflerini gerçekleştirmede başarısız olacağını iddia etmek söz konusu değildir. Burada önemli olan süper güç dahi olsa bir devletin hedeflerini gerçekleştirmede başarısızlığını belirleyen faktörlerin doğru bir şekilde tespit edilebilmesidir.

Bu çalışma bir süper güç olarak ABD'nin tabii olduğu sınırları UCM örneğinde incelemekte ve analiz etmektedir. Bu sınırları elbette ki geniş bir çerçeve dâhilinde ele almak mümkündür. Ancak burada sadece yeni yükselen ve etkinliğini

uluslararası politikada daha fazla gösterir hale gelen yeni diplomasinin etkisi dikkate alınacaktır. Ayrıca yeni diplomasi terimi ile ilgili oldukları ölçüde UCM'nin kurulduğu Roma Konferansı'ndan itibaren önemli olayların dikkate alındığı bu çalışma, uluslararası toplumun bu tekil örnekte ABD'ye karşı nasıl muhalif bir tavır takınabildiğini ve karmaşık bir ilişki seti oluşturan yeni diplomasi aktörlerini izah etmeye çalışmaktadır.

ABD'nin Roma Konferansı'nda yalnız kalması ve pozisyonunu kabul ettirmede etkisiz hale gelmesi bir tarafa, Amerikan yönetimlerinin Mahkemenin göreve başlamasını engellemek için yaptıkları girişimler de sonuçsuz kalmıştır. ABD'nin Mahkemenin meşrulaştırılmasına yönelik her türlü girişimi önleyeceği şeklindeki açık ifadesine rağmen Güvenlik Konseyi oylamasında Mahkemenin Sudan'ın Darfur bölgesinde yetkilendirilmesine dolaylı olarak onay vermesi ve İkili Bağışıklık Anlaşmaları'ndan istenilen sonucun çıkmaması büyük ölçüde yeni diplomasinin etkinlik alanının genişliğine işaret etmektedir. Yeni yeni ortaya çıkmakta olan küresel yönetim modelinde yeni diplomasinin aktörleri bu çalışmada ele alınan örnekte olduğu gibi son derece belirleyici ve kendilerine özgü roller üstlenebilmektedir.

1. YENİ DİPLOMASİ SÖYLEMİ

Yeni diplomasi başlığı ne teorik ve ne de pratik bir tartışma olarak bu yöntemin başarılı ve etkili aktörleri olan ulus ötesi sivil toplum ağları tarafından UCM'nin kurulması sürecinde dikkate alınmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu aktörler bu süreçte faaliyetlerini yeni diplomasi diye tanımlanan bir metodoloji veya çerçeve dahilinde yürütmemişlerdir. Bu nedenle de yeni diplomasi konusu aslında akademik çevrelerde de belirgin derecede dikkat çekmiş değildir. Bununla birlikte nadiren de olsa dünya politikasında karar verici mekanizmalarda etkin rol üstlenen bazı önemli siyasetçiler yeni yeni beliren bir diplomasi stiline atıfta bulunarak UCM'nin kurulması sürecinde sivil toplum örgütlerinin faaliyet ve rollerini değerlendirmişlerdir. Bu nadir göndermeler beraberinde, az sayıda da olsa yeni diplomasiye odaklanan akademik çalışmalar getirmiştir.

UCM ile ilgili diplomatik görüşme ve müzakerelerin yapıldığı Roma Konferansı'nın başlangıcında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri "yeni

diplomasi”den bahsetmiş ve bu yeni yaklaşımın önemi ve işlerliğinin altını çizmiştir. Dönemin Genel Sekreteri Kofi Annan devlet delegasyonları ile sivil toplum temsilcileri arasındaki uyum ile birlikte sivil toplum örgütlerinin süreçteki belirgin katkılarını “yeni diplomasi” olarak tanımlamıştır. Buna göre klasik diplomasi anlayışı devletlerarası görüşme ve müzakereler etrafında yürürken “yeni diplomasi” anlayışı devlet-dışı aktörleri de sürece dâhil etmiştir. Annan söz konusu toplantıda şu ifadelerle yeni diplomasi anlayışını yüceltmıştır: “Bizler BM’de dünyayı dolaştığımız seyahatlerimizde katılımcı demokrasiyi övüyor ve teşvik ediyoruz. Bence bu tavsiyelerin birazını da kendimize uygulamak durumundayız.”¹ Aynı şekilde söz konusu konferansın başlamasından kısa bir süre önce UCM’nin kurulması sürecinde ve kara mayınlarını yasaklayan sözleşmenin kabul edilmesinde belirleyici roller üstlenen Lloyd Axworthy “yeni diplomasi” kavramının UCM süreci ile ilişkisini analiz etmiş ve süreci bu yaklaşımın önemli bir örneği olarak övmüştür.² Harvard Üniversitesi’ndeki konuşmasında Axworthy yeni diplomasi anlayışında sivil toplum örgütleri ile BM’nin yükselen rollerinin altını çizmiştir.³

Konferans görüşmelerinin tamamlanmasından kısa bir süre sonra da Kofi Annan bir kez daha küresel düzlemde “yeni diplomasi”nin önemini ve işlevselliğini hatırlatmıştır. 7 Mayıs 1999 tarihinde Hollanda’nın Lahey kentinde düzenlenen Lahey Barış için İstek Konferansı’nda (The Hague Appeal for Peace Conference) konuşan Annan şu ifadeleri kullanmıştır:

“Yeni bir döneme girmiş bulunuyoruz; bu dönemin en önemli özelliği daha fazla ortaklığa ihtiyaç duyuluyor olması ve sivil toplumun başaracakları ile ilgili sadece birkaç sınır ve engel bulunuyor... Şurası

¹ Charles Trueheart, “Clout Without a Country: The Power of International Lobbies”, *The Washington Post*, 18 Haziran, 1998.

² Roma Konferansı’ndaki büyük başarının ardında Lloyd Axworthy ve Boutros Ghali gibi isimlerin olduğu ifade edilmiştir.” Bernard E. Brown, “What is the New Diplomacy?” *American Foreign Policy Interests*, Cilt 23, Sayı 1, 2001, s. 7.

³ Lloyd Axworthy, Minister of Foreign Affairs of Canada, “The New Diplomacy, the UN, the International Criminal Court and the Human Security Agenda,” Conference on UN Reform, The Kennedy School of Harvard University, Cambridge, Massachusetts, April 25, 1998, erişim: <http://www.dfaitmaeci.gc.ca>.

açık ki ortada yeni bir diplomasi var ve bu diplomatik yaklaşımda hükümet dışı örgütler, her milletten insanlar, uluslararası örgütler, Kızılhaç ve hükümetler bir araya gelerek bir amacın peşinde koşuyor... Başaramayacağımızı düşünmemiz gereken herhangi bir şey bulunmuyor.”⁴

UCM'nin kurulması sürecini hızlandırmak ve Mahkemeyi etkin bir kurum haline dönüştürmek için kurulan UCM için Sivil Toplum Örgütleri Koalisyonu'nun (NGO Coalition for an ICC) koordinatörü William Pace bir röportajda 2,500'den fazla üyesi bulunan ve küresel bir temsil kabiliyetine sahip olan Koalisyonun yeni diplomasi kavram ve kapsamını daha belirgin hale getirdiğinin altını çizmiştir:

“Önümüzde yapmamız gereken çok fazla iş var. UCM Statüsü'nün kabul edilmesinde gösterdiğimiz başarı ile Soğuk Savaş sonrası dönemin karakteristik bir özelliği olan yeni diplomasinin olağanüstü bir şekilde gelişiminin başka bir örneğini daha gösterdik. Bu yeni diplomasi anlayışı gelecek yüzyıllar adına daha iyi bir küresel yönetim için umut verici bir niteliğe sahip.”⁵

Yeni diplomasi kavram ve kapsamına yönelik akademik çalışma ve yaklaşımları kabaca birbirinden farklı iki temel kategoriye ayırmak mümkündür. Bu yaklaşımlardan birincisi daha ziyade yeni diplomasi metot ve çizgisinin ABD'nin dünya siyasetindeki lider rolü ve üstünlüğü üzerindeki muhtemel etkisi üzerinde dururken ikinci grup yaklaşımın temsilcileri ise daha ürkek bir tavır sergileyerek yeni diplomasinin sivil toplum örgütleri ve küresel sivil toplumun beklentilerinin aksine pek de umut verici olmayabileceğinin altını çizmektedirler.⁶

⁴ Address by Kofi Annan to Hague Appeal for Peace Conference: Greater Role for NGOs at the UN Welcomed, Hague Appeal for Peace Pres Release, 7 Mayıs, 1999, erişim: <http://www.globalpolicy.org/ngos/docs99/hap99.htm>.

⁵ Ethirajah Anbarasan, “A Decisive Victory,” Interview with Bill Pace, *The UNESCO Courier*, Erişim: http://www.unesco.org/courier/1998_10_uk/dossier/txt23.htm.

⁶ Örneğin bakınız, Alistair Edgar, “Peace, Justice, and Politics: The International Criminal Court, ‘New Diplomacy,’ and the UN System”, Andrew F. Cooper, John English and Ramesh Thakur (der.), **Enhancing Global Governance: Towards a New Diplomacy**, United Nations University Press, Tokyo, New York ve Paris, 2002, ss. 133-152.

Birinci tür yaklaşımı temsil eden akademisyenlerden biri olan Bernard E. Brown yeni diplomasiyi şu şekilde tanımlamaktadır: “Yeni diplomasi geleneksel güç politikalarının bir reddi ve bu politikaların hâkim olduğu düzenin bir alternatifi olarak tasarlanmış olup siyasi idealizmin siyasi realizme karşı zaferini temsil etmektedir.” Brown ayrıca yeni diplomasi aktörlerinin faaliyetlerinin Amerikan politikalarını ve küresel heveslerini olumsuz etkileyebileceğini hatırlatmaktadır.⁷ Aynı şekilde Amerikan dış politikasının tanıtımı ve geliştirilmesi amacıyla yönelik olarak yayın yapan *American Foreign Policy Interests* isimli akademik dergi de Amerikan yönetimlerinin gelişmekte olan yeni diplomasi ile yaşamayı öğrenmek zorunda olduğunun altını çizmiştir. Söz konusu dergi sivil toplumun giderek artan rolüne dikkat çekmiş ve Amerikan dış politikasının küresel arenada en önemli zorluğunun sivil toplum aktörleri ile dış politika sürecini yürütmek olduğunu hatırlatmıştır.⁸

Alistair D. Edgar ise yeni diplomasi hareketi diye adlandırılan girişime şüphe ile yaklaşmakta ve bu hareketin Roma Konferansı’nda sağlanan başarının düzeyini ve önemini sorgulamaktadır. Edgar’a göre Mahkeme ile ilgili bir dizi unsur bu kurumun o kadar bağımsız olmadığını düşündürmektedir. İlave olarak Edgar Mahkemenin büyük güçlerin etkisinden kurtulamayacağını iddia etmektedir. Edgar’a göre büyük güçler Mahkemenin faaliyetleri konusunda belirgin bir veto gücüne sahip olacaklardır.⁹ Edgar ayrıca Mahkemenin kurulmasının karşılıklı egemenlik haklarının tanınması esasına dayanan uluslararası sistemi belirgin ve radikal bir biçime değiştirmedeğini ileri sürmekte ve devletlerin hala belli başlı ayrıcalıklarının devam ettiğini hatırlatmaktadır. Bu gözlemlere dayanarak Edgar, Mahkemenin aslında eski düzenin devamının bir işareti olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia etmektedir.¹⁰

⁷ Brown, “What is the New Diplomacy?” s. 12.

⁸ “For the Record: The New Diplomacy and American National Interests,” *American Foreign Policy Interests*, Cilt 23, Sayı 1, 2001, s. 40.

⁹ Edgar, “Peace, Justice, and Politics: The International Criminal Court, ‘New Diplomacy,’ and the UN System,” ss. 140-141.

¹⁰ *Ibid.*, ss. 142-143.

Aynı şekilde, Mahkemenin kuruluş sürecini “normatif bir yenilik” olarak tanımlamakla birlikte¹¹ Philip Nel de devletin egemenlik vasfından kaynaklanan “cezasızlık” (impunity) durumunun ortadan kaldırılması için elde halen etkin bir mekanizma olmadığı görüşündedir.¹² Nel ayrıca UCM sürecinin en azından bazı noktalarda büyük güçlerin veto güçlerinin zayıflamasına katkıda bulunduğunu kabul etmektedir. Ancak buna rağmen UCM süreci ile birlikte ulus devlet aleyhine çerçevesi genişleyen kısıtlamalar ile UCM’nin çalışma mekanizması arasında belirgin bir ilişki olmadığını savunmaktadır. Nel’e göre bu kısıtlamalar ile büyük güçlerin hangi durumlarının UCM’ye havale edileceği ve hangilerinin edilmeyeceği hususu arasında analitik bir bağ bulunmamaktadır.¹³ Sonuç olarak Nel de yeni diplomasiinin etkinlik ve kapsamı konusunda abartılı değerlendirmelerin yapıldığı kanaatini taşımaktadır:

“Büyük güçlerin belirgin bir şekilde hâkim olduğu ve üst düzey devlet adamlarının diplomasiyi yürütmeye temel roller üstlendiği müesses siyasi düzeni yıkma girişimlerinin tümünü sırf hegemonya karşıtı olmaları nedeniyle içsel olarak iyi ve faydalı olarak değerlendirmek hatalıdır... Bu nedenle de yeni diplomasiyi değerlendirirken kullandığımız değerlendirme kriterlerimizin sağlıklı düzeyde bir kişisel eleştiri üzerine bina edilmiş olmasına dikkat etmemiz gerekir.”¹⁴

1.1. “Yeni Diplomasi” Kavramı: Tanım ve Temel Özellikler

En basit haliyle “yeni diplomasi” kavramı BM, belli bir küresel sorun ile ilişkili olarak benzer görüşü paylaşan ve benzer politikalar izleyen devletler ile söz konusu küresel sorunun çözümüne yönelik adımlar atmak üzere kurulan sivil toplum örgütleri arasında yakın işbirliği ve birlikte çalışmaya işaret etmektedir. Pratikte yeni diplomasi, çözümü zor görünen sorunlarda daha hızlı yol alınması amacı ile bir taraftan uluslararası destek alanı oluşturulurken adı geçen aktörler arasında

¹¹ Philip Nel, “Between Counter-hegemony and Post-hegemony: The Rome Statute and Normative Innovation in World Politics”, Andrew F. Cooper, John English and Ramesh Thakur (der.), **Enhancing Global Governance: Towards a New Diplomacy**, United Nations University Press, Tokyo, New York ve Paris, 2002, s. 152.

¹² *Ibid.*, s. 155.

¹³ *Ibid.*, s. 157.

¹⁴ *Ibid.*, s. 159.

geniş katılımlı ve sorun odaklı bir koalisyon yaratmaktır.¹⁵ Terimin büyük ölçüde büyük güçlerin ciddi ve belirgin itirazlarına rağmen sivil toplum örgütlerinin, aynı düşünceyi paylaşan devletlerin ve konu ile ilişkili olarak faaliyet gösteren uluslararası örgütlerin birlikte hareket ederek söz konusu sorunu çözmeye yönelik uluslararası bir sözleşmenin oluşturulması girişimini ifade ettiği belirtilmektedir.¹⁶ Adı geçen aktörlerin güçlerinin belli bir amaç için bir araya gelmesi özünde, ulusal sınırlar boyunca kamusal ve özel alan davranışlarını yöneten kurallar, normlar ve kurumları temsil eden küresel yönetişimin ortak algısını yeni ve çok önemli bir şekilde değiştirmektedir.¹⁷

Öyle görünüyor ki bu yönde gerçekleşen değişimin en temel ve belirgin nedeni dünya politikasında en azından kısmi düzeyde meydana gelen ve devlet odaklılıktan insan odaklı bir yapıya geçişe işaret eden kaymadır. Yeni dönemde devletlerin güvenliğinden ziyade insanların güvenliği önem kazanmış ve insan güvenliği kavramı daha merkezi bir yere oturmuştur. Dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan da “insan güvenliği” kavramına özel bir önem atfederek bu gerçeğin altını çizmektedir:

“Şunu biliyoruz ki açlık hüküm sürerken güvende olamayız; yoksulluğu azaltmadan barışı inşa edemeyiz ve adaletsizlik temelleri üzerinde özgürlük inşa edemeyiz. İnsan merkezli bir kavram olan “insan güvenliği” kavramından yola çıkarak belirlediğimiz bu üç temel direk nihayetinde birbirleriyle ilişkili olup karşılıklı olarak birbirlerini güçlendirmektedir. Ve belki de en hayati önemde olanı da, ne kadar güçlü olursa olsun hiçbir ülke tek başına insan güvenliği standart hedeflerine ulaşamaz; hiçbir devlet, bu hedefe bizi götürecek

¹⁵ Rob McRae, “Conclusion,” içinde Rob McRae and Don Hubert (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen’s University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. 254.

¹⁶ Amy Jeanne Bann, **The Non-Governmental Organization Coalition for an International Criminal Court: A Case Study on NGO Networking**, Basılmamış yüksek lisans tezi, Virginia Polytechnic Institute and State University, 2001, s. 43.

¹⁷ Michael Edwards, “Civil Society and Global Governance,” Konferans Sunumu: “On the Threshold: The United Nations and Global Governance in the New Millennium,” United Nations University, Tokyo, Japonya, 19-21 Ocak, 2000, s. 2.

olan çok taraflı işbirliği olmadan bu işi yapmayı tercih ettiği takdirde risklerden ve yüklü maliyetlerden muaf olmayacaktır.”¹⁸

Yeni diplomasi kavramının mucidi olarak gösterilebilecek olan ve alanında önde gelen bir isim olarak önemli faaliyetlerde bulunan Lloyd Axworthy de bu paradigma değişimine şu sözlerle işaret etmektedir:

“Bu yeni düşünce biçiminde anahtar konumundaki kavram “insan güvenliği” diye adlandırılan şeydir. Temelde buradaki ana fikir, güvenlik hedeflerinin devletlerin ihtiyaçlarından ziyade insan açısından formüle edilmesi ve yerine getirilmesini ifade eder... Yumuşak güç bir devleti diğerine karşı üstün duruma getiremeyecek olmasına rağmen bir grup devleti bazı sınır aşan tehditlere karşı tedbir almaya yöneltebilecek birçok zorlu problemi ele almada ciddi anlamda kullanışlı bir işleve sahiptir... Artık giderek daha da artan oranda insancıl hukuku canlandırmak ve bu hukuk çerçevesinde yeni normlar geliştirmek üzere yumuşak güce daha fazla sarılabiliyoruz. Benim ümidim şu ki, uluslararası toplum, küçük silahların yayılması ve silahlı çatışmalarda çocuk askerlerin kullanılması gibi insan güvenliği ile doğrudan ilgili ciddi diğer sorunların çözümünde aynı yaklaşımı sergileyebilsin.”¹⁹

Dolayısıyla giderek daha fazla ilgi çeken insan güvenliği kavramına yönelik artan ilgi ve yönelime bakarak yeni eğilimin devletleri sivil toplum aktörleri ile daha yakın ilişkiler kurmaya zorlayacağını söylemek hem adil ve hem de açıklayıcı olacaktır. Axworthy bu noktayı şu şekilde daha açık hale getirmektedir:

“İnsan güvenliği kavramını genişletmek ve teşvik etmek de ayrıca aynı düşüncelere sahip hükümetler, kurumlar ve hükümet dışı örgütler arasında yaratıcı nitelikte küresel ortaklıklar kurmanın temel nedeni

¹⁸ Kofi A. Annan, “Foreword,” içinde Rob McRae and Don Hubert (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen’s University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. xix.

¹⁹ Axworthy, address to “The New Diplomacy, the UN, the International Criminal Court and the Human Security Agenda.”

haline gelmiştir. Hükümetler ve sivil toplum arasında kurulan bu türden koalisyonlar parlak bir geleceğin müjdecileri niteliğindedir; bu tür koalisyonlar iyi niyet, iyi düşünce ve ortak kullanıma açılmış kaynakların gücünü gösterir düzeydedir. Bu koalisyonların enerjisi, uzmanlığı ve fikirleri insan güvenliğinin sağlanmasında ve bu ideale ulaşılmasında hayati bir öneme sahiptirler.”²⁰

Bu türden bir koalisyonun gücü ve etkinliği kendini Roma Konferansı sırasında da göstermiştir. Konferansa katılan bir sosyal bilimcinin gözlemlediği gibi UCM'nin kurulması “uluslararası toplumun, kendini yakıcı bir şekilde hissettiren bir insan güvenliği ihtiyacını irdelemek üzere ortak hareket etme kabiliyet ve iradesinin güçlü bir işaretiydi.”²¹

Belirtmek gerekir ki bu değişim veya yönelim sadece normatif bir eğilim ile sınırlı kalmamakta ve yeni dönemin kendine özgü koşullarının dikte ettiği önceliklere ve değişen ortama zorunlu bir uyumu ifade etmektedir. Söz konusu bu yeni dönemde “prestij askeri güç ile değil insan güvenliği ile ölçülmekte” ve “tek süper güç hegemonyası yerini çok taraflılığa ve hukukun üstünlüğüne bırakmaktadır.”²² Bu önerme özü itibarıyla aslında devletlerin, yeni döneme adapte olmak ve bütün yerküreyi ilgilendiren küresel problemlere kabul edilebilir çözümler sunmak için sivil toplum aktörleri ile işbirliği yapmak zorunda olduklarını ima etmektedir. Sivil toplum aktörlerinin aktif katılımını ve bu aktörler ile benzer kaygıları paylaşan hükümetler arasında işlerlik kazanan bir işbirliğini gerektiren yeni diplomasi küresel düzlemde yeni gerçekliğin bir ifadesi ve yansımasıdır.

²⁰ Lloyd Axworthy, “Introduction,” içinde Rob McRae and Don Hubert (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. 13.

²¹ Darryl Robinson, “Case Study: The International Criminal Court,” içinde Rob McRae and Don Hubert (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. 170.

²² Brown, “What is the New Diplomacy?” s. 3.

Ancak altı çizilmesi gereken önemli bir nokta bulunmaktadır. Ne kadar isterlerse istesinler bütün devletler yeni diplomasi girişimi ve platformlarında yer alabilecek kapasite ve yetenekte değildir.

“Politika yapımında sivil toplumun dâhil edilmesi için bir şart da bilgi ve yetenekler açısından zengin çoğulcu bir toplumun varlığıdır. Örneğin Rusya’da yetenek ve kabiliyetler, Norveç veya Kanada’da da var olduğu ve dağıldığından daha farklıdır. Yeni diplomasinin işleme için gereken ikinci önemli şart ise toplum ile devletin farklı bileşen ve katmanları arasında iyi bir ilişkinin varlığıdır. Üçüncü olarak da finansal kapasite ve yeterlilik olmalıdır... Yeni diplomasi için bir başka ön koşul ise kuzey devletleri ile güney devletleri arasında daha ziyade kalkınma yardımları vesilesiyle kurulmuş olan iyi bir ilişki biçimidir.”²³

Belki de yeni diplomasinin en yenilikçi özelliği devlet dışı aktörlere tanımış olduğu belirgin rolde saklıdır. Gittikçe ağırlaşan küresel sorunlar devletlerin daha yakın ilgisini gerektirirken söz konusu problemleri ele almakta bazen isteksiz davranmaları ve bazen de bu sorunları çözmek için aslında yeterli kaynak ve araçlara sahip olmamaları gibi nedenler ile sivil toplum aktörleri bu alanlarda yetersiz kalan devletlerin yerini alarak çözüm iradesi göstermek zorunda kalmaktadır. Basit bir şekilde ifade etmek gerekirse, “mevcut çoğu uluslararası düzenleme ve örgütler büyük ölçüde hükümetler arası ve oydaşmaya dayalı süreçlere bağlı olarak faaliyet gösterdiği” için sivil toplum aktörleri “yeni bir uluslararası norm yaratmayı hedefleyen” bir insan güvenliği ajandası oluşturmaya odaklanmaktadır.²⁴

Ancak belirtmek gerekir ki yeni yeni ortaya çıkan bu diplomasinin en önemli özelliği ABD’yi dünya politikasında belirleyici derecede baskın rolü olduğu

²³ Iver Neumann, “Conference on New Diplomacy” sunulan tebliğ, aktaran “Report from the Conference on New Diplomacy: The United Nations, Like-Minded Countries and Non-Governmental Organizations,” Ontario, Kanada, 28-30 Eylül 1999.

²⁴ McRae, “Conclusion,” s. 253.

yönündeki genel algıyı değiştirme potansiyeline sahip olmasıdır. Bu çerçevede David Davenport şöyle yazmıştır:

“Yeni diplomasinin oldukça güçlü aracı ABD’nin ve diğer dünya güçlerinin liderliğini etkilemekte ve bu güçlerin etkisinin yerine hükümet dışı örgütlerin ve küçük devletlerin gücü ve etkisini ikame etmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri şimdiye kadar oluşturulan her uluslararası ceza mahkemesinin başlıca destekçilerinden biri olmuş ve Uluslararası Hukuk Komisyonu’nun (International Law Commission-ILC) taslak metnini üreten süreci canlı tutmak adına gayret göstermiştir. Ancak ILC taslak metninin tasarladığı mahkeme kavramından uzaklaşmaları ifade eden bazı temel noktaları destekleyemeyeceğini fark ettiğinde ABD delegasyonu Roma’da yalnız bırakıldı.”²⁵

Yeni diplomasi anlayışının ürünü sayılabilecek olan bu uluslararası hukuk kurumuna yönelik muhalefet ve itiraz büyük ölçüde yeni diplomasi tarzının taktikleri ve metotlarının ulusal egemenlik anlayışı üzerindeki tahrip etkisine bağlanabilir. Yeni diplomasinin egemenlik üzerindeki değersizleştirici etkisini dikkate alan ve aralarında ABD, Rusya, Çin ve Hindistan’ın da bulunduğu bazı büyük güçler henüz konferansın başlangıç günlerinde böylesi bir değişime razı olmayacaklarının sinyali vermişlerdir.²⁶

Yeni diplomasinin özellikleri bağlamında hatırlanması gereken bir önemli nokta da bu stilin duygusal karakteristiğidir. Yeni diplomasinin üzerine kurulu olduğu dil geleneksel pragmatik diplomasi yaklaşımının sözlüğüne çoğunlukla da ahlaki bir boyutla birlikte yeni sözcükler eklemektedir. “Katılım”, “güçlendirme”, “insan merkezilik” ve “uzlaşma” gibi terimler kullanılarak yeni diplomasinin duygusal ve ahlaki karakterinin altı çizilmektedir.²⁷ UCM’yi kuran Roma Statüsü’nün alışılmışın dışında coşku ve tutkuyla kutlanması ve konferans sonundaki

²⁵ David Davenport, “New Diplomacy,” *Policy Review*, Sayı 116, 2002/2003, s. 25.

²⁶ *Ibid.*, s. 25.

²⁷ *Ibid.*, s. 25.

“olağanüstü sevinç atmosferi”²⁸ yeni diplomaside neyin sahiden de yeni olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir.

2. YENİ DİPLOMASİNİN AKTÖRLERİ

Resmi görevli veya görevli olmayan çok sayıda kişi yeni diploması örnekleri sayılabilecek olay ve gelişmeler sırasında oldukça önemli ve belirleyici roller oynamışlardır. Her ne kadar çoğu zaman devlet başkanları, delegasyon başkanları ve resmi temsilciler gibi aktörler daha ziyade resmi pozisyonlarının kendilerine sağladığı yetki ve kapasite ile bu tür roller üstlenmişlerse de resmi sıfatı olmayan kişilerin diplomatik müzakereler sırasındaki katkıları da bazı durumlarda sürecin gidişatını belirgin bir şekilde etkileyebilmiştir. Yeni diploması terimini icat eden Lloyd Axworthy²⁹ ve bu terimin yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlayan eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan gibi dünyaca bilinen isimlerin yanı sıra bilinirliği düşük düzeyde olan “vatandaş-diplomatlar” da müzakereler sırasında ciddi katkılar sağlamışlardır.³⁰

Kanadalı diplomat Philippe Kirsch de Roma’daki konferansta müzakereler sırasında önemli roller üstlenmiştir. Bağımsız ve güçlü bir UCM fikrinin açık bir destekçisi olan Kanada’yı temsil eden delegasyonun bir üyesi olan Kirsch bu yönüyle sivil toplum örgütlerinin dikkatini çeken önemli bir aday olmuştur. Sivil toplum örgütleri temsilcileri ve UCM fikrini destekleyen hükümet delegeleri

²⁸ Robinson, “Case Study: The International Criminal Court,” s. 173.

²⁹ UCM’nin kurulmasını temin etmek üzere kurulan küresel sivil toplum örgütleri koalisyonu, daha önce kara mayınlarının yasaklanması ile ilgili olarak yürütülen küresel kampanyadaki etkin katılımı nedeni ile Roma Konferansı sırasında delegelerin görüşlerini değiştirmek bağlamında Axworthy’yi önemli bir avantaj olarak görmüştür. Axworthy koalisyonun yürütücüsü Bill Pace’in çağrı ve yakınlaşma çabalarına olumlu karşılık vermiş ve akabinde de sivil toplum örgütlerinin gündemine katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede sürekli nitelikli bir UCM’ye olan ihtiyacın altını çizmiş ve bu konudaki siyasi bilincin artması için gayret göstermiştir. Bunu yaparken de kendi ününü, pozisyonunu ve daha da önemlisi uluslararası bağlantılarını kullanmıştır. Bakınız, Robinson, “Case Study: The International Criminal Court,” s. 172. Delegelerin kararlarını etkilemek üzere Roma Konferansı’na da katılan Axworthy ayrıca nihai müzakereler sırasında da dışişleri bakanlarına çağrıda bulunarak UCM fikrini destekleyen hükümetler ve sivil toplum örgütleri ile birlikte hareket etmelerini istemiştir. *Ibid*, s. 173.

³⁰ Axworthy, “Introduction,” s. 5.

Kirsch'i "konferansın merkezi önemdeki müzakere organı"na başkan olarak seçilmesi konusunda güçlü bir şekilde desteklemişlerdir.³¹ Bu süreçte Kirsch sivil toplum temsilcileri ve sözü geçen hükümet temsilci ve delegeleri ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bu çerçevede taraflar sıklıkla bir araya gelerek izlenecek strateji konusunda görüş alışverişinde bulunmuşlar ve nihai metinde eksikliklerin olmaması için nelerin yapılması gerektiğini tartışmışlardır. Kirsch bütün sürece önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle de genel bir uzlaşının sağlanamadığı hayati ve hassas konularda Kirsch'in başkanlığını yürüttüğü büro "konferanstaki temel eğilimleri yansıtan ve oldukça dikkatli bir şekilde hazırlanmış dengeli bir paketi"³² tartışmaya açarak müzakerelerin tıkanmasının önüne geçmiştir.

Yeni diplomasi süreçlerinde etkinliği görülen ikinci grup aktörler ise belli bir sorun ile ilgili olarak aynı görüşü paylaşan devletlerce oluşturulan koalisyonlardır. Aynı görüşü paylaşan bir devletler grubu olarak kesin sınırlar ve üyelik yapısı ile diğerlerinden ayrılan bir topluluktan söz etmek mümkün olmamakla birlikte daha çok orta ölçekli olarak nitelendirilebilecek devletlerden müteşekkil bu tür gruplarda belli devletleri, bilinen bazı konularda önderlik eden ve baskın roller oynayan aktörler olarak göstermek yanlış olmayacaktır. Kanada, Norveç, Hollanda ve Almanya gibi dış politika hedefleri arasında insan hakları ile ilgili ihlalleri gündemine alan ve insan hakları ile ilgili belirgin amaçları olan ülkeler bu çerçevede ilk akla gelen örneklerdir. UCM'nin kurulması örneğinde başta Nordik ülkeler, Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada gibi bu grupta değerlendirilebilecek olan ülkelerin etkili bir nihai metin elde edilmesi konusunda büyük gayret gösterdikleri gözlenmiştir.³³ Bu ülkeler içinde özellikle Norveç ve Kanada güçlü bir Uluslararası Ceza Mahkemesi oluşturulması konusunda Roma Konferansı sırasında aktif ve etkili bir tutum benimsemişlerdir.

Roma Konferansı'nın başlamasından kısa bir süre önce bu iki ülke insan güvenliği kavramına yönelik ilgilerini bir adım öteye götürerek bu kavramın

³¹ Robinson, "Case Study: The International Criminal Court," s. 173.

³² *Ibid.*, s. 173.

³³ Andrew F. Cooper, "Like-minded Nations, NGOs, and the Changing Pattern of Diplomacy within the UN System: An Introductory Perspective", Rob McRae and Don Hubert (eds.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. 11.

çizdiği çerçevenin belli başlıklarını ön plana çıkarma konusunda görüş birliğine varmışlardır. 11 Mayıs 1998 tarihinde Norveç ile Kanada arasında imza edilen Lysøen Bildirgesi³⁴ ile taraflar arasında bir ortaklık kurulmuş ve bu ortaklık ile bir UCM'nin kurulmasının teşvik edileceği kararlaştırılmıştır. Başlangıçta sayıları bir elin parmağını geçmeyen bu devletlere daha sonraki dönemlerde başka devletler de dâhil olmuş ve söz konusu grubun etkinliğini arttırmıştır. Cooper'in belirttiğine göre bu ilave ülkeler içinde özellikle Güney Afrika aktif tutumuyla dikkat çekmiştir.³⁵

Bu ortaklık zaman içinde genişleyerek ve büyüyerek “insan güvenliği ile ilgili bir dizi ortak çıkarlar ve inisiyatifler üzerinde düzenli olarak buluşan ve birbirleri ile görüş alışverişinde bulunan on üç ülkeyi içerecek” hale gelmiştir.³⁶ UCM konusunda aynı görüşü paylaşan devletler grubu Roma Konferansı sırasında 60 üye sayısına ulaşmıştır. Ayrıca “aynı görüşte devlet statüsü ile ilgili aday ülkelerin kapsamı da genişlemiştir. Dar çerçeveli ve büyük ölçüde benzeşen ülkelerden müteşekkil bir grup için oluşturulan çerçeve muhtemel koalisyon partnerleri için çok daha kapsayıcı hale dönüşmüştür.”³⁷

Ancak belirtmek gerekir ki, yeni diplomasinin en önemli ve aktif aktörleri sivil toplum örgütleri ve onların temsilcileridir. UCM'nin kurulması örneğinde görüldüğü gibi devletlerin geleneksel kaygılarından ziyade uluslararası toplumun küresel adalet talebi ile ilgili isteklerini daha fazla karşılayan bir metnin Roma Konferansı'nda kabul edilmesinde sivil toplum örgütleri belirleyici bir rol oynamıştır. Roma Konferansı'nda ilgili müzakerelere aktif bir şekilde katılan bir Batılı devletin yetkili diplomatının bu çerçevede söyledikleri son derece açıklayıcıdır: “size şunu söyleyeyim; bu sivil toplum örgütleri burada çok ama çok

³⁴ Bildirgenin içeriği ile ilgili daha fazla detay için bakınız, Michael Small, “Case Study: The Human Security Network”, Rob McRae and Don Hubert (eds.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen's University Press, Montreal, Kanada, 2001, s. 232.

³⁵ Cooper, “Like-minded Nations, NGOs, and the Changing Pattern of Diplomacy within the UN System: An Introductory Perspective,” s. 11.

³⁶ Axworthy, “Introduction,” s. 9.

³⁷ Cooper, “Like-minded Nations, NGOs, and the Changing Pattern of Diplomacy within the UN System: An Introductory Perspective,” s. 5.

önemli ve etkililer.”³⁸ Ve yine Brown’ın belirttiği gibi Roma Konferansı’nda sivil toplum örgütlerinin başarılarını açık bir şekilde yansıtan yeni diploması yeni bir küresel gerçekliğe işaret etmektedir.³⁹ Roma Konferansı sırasında sivil toplum örgütleri “siyaseti ve diplomasiyi kendi seçtikleri şekilde biçimlendirme ve yönlendirme kudret ve kabiliyetini kazanmış olabilirler.”⁴⁰ Bu da yeni bir gerçeklik yaratmıştır. Bu yeni gerçekliğe göre, “sivil toplum örgütleri uluslararası müzakereler üzerinde daha doğrudan bir etki imkânı elde etmişlerdir.”⁴¹

Ancak ayrıca belirtmek gerekir ki sivil toplum örgütlerinin dünya siyasetine fazlaca müdahil olmaları ve belirleyici roller üstlenmeleri ciddi eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede dile getirilen en önemli eleştiri sivil toplum örgütlerinin kurumsal işleyiş/çalışma metodları olarak demokratik olmadıklarıdır. Bununla bağlantılı olarak daha spesifik bir örnek üzerinden bu örgütlerin Roma Konferansı sırasında hiç de demokratik olmayan bir yaklaşıma dayanarak taleplerini kabul ettirmek istedikleri iddia edilmiştir. Bu eleştiriye göre “Mahkemenin ilgili kavramlarına tam destek vermeyen sivil toplum örgütleri baskın örgütler tarafından süreç dışına itilmiştir.”⁴² Bu spesifik örnek üzerinden yapılan eleştiri bir kez daha sivil toplum örgütlerinin içsel olarak demokratik olmadıkları tartışmasını gündeme getirmiştir. Bu genel eleştiriye göre sivil toplum örgütleri aslında bütün “sivil” kitleleri temsil etmedikleri ve aslında yine “sivil” kitlelere karşı sorumlu ve hesap verebilir olmadıkları için demokratik değildir. Roma Konferansı’nda yürütülen müzakereler sırasında bir katılımcının, belirgin etkinlikleri karşısında, sivil toplum örgütlerine atfen, “bu örgütleri kim seçiyor ki?” sorusu hem bu örgütlerin etkinliğinden duyulan rahatsızlığı ve hem de yukarıda kısaca bahsi geçen genel eleştiriye gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, “yeni diplomasının ‘yumuşak güç’ ve ‘işbirliği’ retoriği[nin] süreçte meydana gelen temel güç oyunlarını ve kaymalarını maske”lediği iddia edilmiştir.⁴³

³⁸ Trueheart, “Clout Without a Country: The Power of International Lobbies,” *The Washington Post*.

³⁹ Brown, “What is the New Diplomacy?” s. 4.

⁴⁰ Edgar, “Peace, Justice, and Politics: The International Criminal Court, ‘New Diplomacy,’ and the UN System,” s. 147.

⁴¹ Robinson, “Case Study: The International Criminal Court,” s. 175.

⁴² Davenport, “New Diplomacy,” s. 24.

⁴³ *Ibid.*, s. 24.

Yukarıda kısaca izah edilen genel eleştiriye bir tepki olarak sivil toplum örgütlerinin siyasi süreçlere aşırı katılımının ve etkin roller oynamalarının aslında “uzlaşma odaklı bir toplumun temelini oluşturulması”na katkı sağladığı iddia edilmektedir. UCM’nin kurulması örneğinde hükümetler sivil toplum kuruluşlarının sunduğu uzmanlık ve bilgiye dayanma fırsatı elde etmişlerdir. Dolayısıyla bütün bir süreç, şeffaflık sağlandığı ölçüde meşruiyet temelini korumaya devam edecektir.⁴⁴

Sivil toplum örgütlerinin yeni diplomasinin aktif ve etkin oyuncularını olarak siyasi süreçlere katılmaları ile ilgili diğer bir önemli problem de bu örgütler ile devletler arasındaki bulanık çizgilerdir. Bu iki farklı aktör tipi arasındaki ilişki çoğu kez karmaşık, muğlak ve de geçici niteliktedir. Bu konu ile ilgili olarak Andrew F. Cooper şöyle yazmaktadır:

“Diğer birçok örnekte, ilgili yaklaşımda ciddi anlamda bir esneklik kendini göstermektedir; bu örneklerde konu bazında yapıcı bir düzenleme getirmenin katma değer faydaları konusunda kısa vadeli bir değerlendirme de kendini göstermektedir. Genel ifadelerle belirtmek gerekirse bu etkileşim hala bulanık, parçalı ve tuhaf olmaya devam ediyor; ancak bir taraftan da bu etkileşimin hayati ve önemli olduğunu kabul etmek gerek... Koalisyonlar ve temaslar spontane bir şekilde gerçekleşiyor; ancak çok azında roller belirgin hatlarla tarif ediliyor.”⁴⁵

Ancak hatırlanması gereken önemli bir nokta da UCM’nin kurulması örneğinin aslında bu eleştirilerin geçerli olmadığı bir istisna olarak görülebileceğidir. Bu örnekte sivil toplum örgütleri koalisyonu ile konu hakkında aynı siyasi tutumu benimsemiş hükümetler arasındaki geniş koalisyon son derece etkili ve belirleyici olmuştur. Her ne kadar bu işbirliğine dayalı koalisyon bazı durumlarda geçici ve spontane nitelikte olmuşsa da uzun vadede bu işbirliği modeli kalıcı hale gelmiştir.

⁴⁴ Neumann, “Conference on New Diplomacy” sunulan tebliğ, aktaran “Report from the Conference on New Diplomacy: The United Nations, Like-Minded Countries and Non-Governmental Organizations,” Ontario, Kanada, 28-30 Eylül 1999.

⁴⁵ Cooper, “Like-minded Nations, NGOs, and the Changing Pattern of Diplomacy within the UN System: An Introductory Perspective,” s. 7.

Bu süreçte yaşanan etkili işbirliği konusundaki başarı büyük ölçüde sivil toplum örgütlerinin çabalarına atfedilebilir niteliktedir. Bütün süreç boyunca bu aktörlerin izlediği taktikler geniş ve farklılıkları içinde barındıran gevşek bir koalisyonu canlı ve dinamik tutmayı sağlamıştır. Bu çerçevede bu aktörlerin üzerinde durduğu en önemli taktik hız unsuruna yapılan vurgu olmuştur. “Hoşnutsuzluk ve taviz”i önlemek adına Roma’da gayret gösteren sivil toplum örgütleri kendi kendilerine uyulması gereken zorunlu miatlar koymuşlardır. Bu taktik o güne kadar “uluslararası teamül hukukunun yavaş ilerleyen tarihinde neredeyse hiç duyulmamış” oldukça özel bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır.⁴⁶

Süreçte hızlı olmayı temin etmek adına sivil toplum örgütleri bilgi teknolojisinin sağladığı imkânları sıklıkla kullanmışlardır. Sivil toplum örgütlerinin “hızlı ve güvenilir iletişim teknolojisi”ne güvenmeleri büyük bir önem arz etmiştir. Zira ABD’nin New York şehrine küçük bir sekreteryası olan küçük bir sivil toplum örgütleri ağının dünyanın hemen hemen her bölgesinde 2.500’den fazla üyesi olan ve 150’den fazla ülkede ulusal düzeyde aktif olan küresel bir harekete ve koalisyonla dönüşmesinde bilgi teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılmış olmasının belirleyici bir rolü olmuştur.⁴⁷

Süreçte daha hızlı olabilmek için sarf edilen gayretler bağlamında sivil toplum örgütleri koalisyonuna üye olan aktörler ve bu aktörler ile birlikte hareket eden devletler bütün bir konferans sürecini kontrol etmişlerdir. Burada temel amaçları, öngördükleri şekliyle mahkemenin bütün unsurlarının müzakereler sırasında nihai tartışma paketine sokulmasını temin etmek olmuştur. Yine bu gayretler büyük ölçüde, gündemlerinde yer alan söz konusu unsurların ilgili müzakere paketine dâhil edilmesinin ardından taviz anlamına gelecek gelişmelere müsaade etmemeyi de hedeflemiştir.⁴⁸ Bu taktik sayesinde müzakereler sivil toplum örgütleri koalisyonu üyesi aktörler ve Mahkeme ile ilgili aynı görüşleri paylaşan devletlerin onay verdiği tek bir paket üzerinde yoğunlaşmıştır. Nihai tahlilde bu paket birkaç istisna dışında aynen kabul edilmiş ve hatta devletlerin söz konusu metne çekince

⁴⁶ Davenport, “New Diplomacy,” s. 23.

⁴⁷ William Pace ve Rik Panganiban, “The Power of Global Activist Networks: The Campaign for an International Criminal Court”, Peter I. Hajnal, **Civil Society in the Information Age**, Ashgate, Londra, 2002, s. 123.

⁴⁸ Davenport, “New Diplomacy,” s. 23.

koymalarına izin vermeyecek bir düzenleme ile katılımcıların onayına sunulmuştur.

SONUÇ

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde süper güç olarak tanımlanan ABD'nin 1990'lı yıllardan itibaren dünya politikasındaki etkisinin sınırlandığı gözlenmektedir. Ancak bu bir yönüyle gerileme olarak değerlendirilebilecek yeni durum, diğer devletlerin ABD karşısında güçlenmesi veya klasik güç dengesi sisteminin ABD aleyhine yeniden şekil almasından değil, devlet-dışı aktörlerin artan rolü ile yakından ilişkilidir. ABD'nin de etkin bir şekilde müdahil olmak istediği UCM'nin kurulması sürecinde devlet-dışı aktörler, BM ve mahkemenin kurulması konusunda aynı düşüncüyü paylaşan devletler arasında kurulan geniş koalisyon yeni diplomasi örneği sergilemiştir. Bu yeni diplomasi sürecinde kullanılan araçlar ABD'nin etkinliğini azaltmış ve sürecin ABD'nin isteği dışında şekillenmesini de beraberinde getirmiştir.

Bu yeni tarz diplomasinin henüz temel özellikleri net bir biçimde belirmemişse de bazı ortak özelliklerinin gözlenmekte olduğunu söylemek mümkündür. Bu özelliklerin başında da 'asimetrik' bir ilişki biçiminin hâkim olduğu geniş koalisyonun konu odaklı bir davranış sergilemesidir. Diğer bir ifadeyle normalde uzun süreli ve kurumsal düzeyde işbirliği yapması beklenmeyecek birbirinden farklı aktörler mesela UCM'nin kurulması gibi bir konuda sorunun çözülmesi temelinde işbirliğine gidebilmekte ve buna uygun bir işbirliği çerçevesi geliştirebilmektedir. Bu tür bir işbirliğinin ortaya çıkması durumunda ise ABD gibi siyasi ve ekonomik olarak çok güçlü bir aktörün bile hareket alanı daralabilmektedir.

KAYNAKÇA

“For the Record: The New Diplomacy and American National Interests,” *American Foreign Policy Interests*, Cilt 23, Sayı 1, 2001.

Address by Kofi Annan to Hague Appeal for Peace Conference: Greater Role for NGOs at the UN Welcomed, Hague Appeal for Peace Pres Release, 7 Mayıs, 1999.

ANBARASAN, Ethirajah, “A Decisive Victory,” Interview with Bill Pace, *The UNESCO Courier*.

ANNAN, Kofi A., “Foreword”, Rob McRAE and Don HUBERT (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen’s University Press Montreal, Kanada, 2001.

AXWORTHY, address to “The New Diplomacy, the UN, the International Criminal Court and the Human Security Agenda.”

AXWORTHY, Lloyd, “Introduction”, Rob McRAE and Don HUBERT (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen’s University Press, Montreal, Kanada, 2001.

AXWORTHY, Lloyd, Minister of Foreign Affairs of Canada, “The New Diplomacy, the UN, the International Criminal Court and the Human Security Agenda”, Conference on UN Reform, The Kennedy School of Harvard University, Cambridge, Massachusetts, April 25, 1998.

BANN, Amy Jeanne, **The Non- Governmental Organization Coalition for an International Criminal Court: A Case Study on NGO Networking**, Basılmamış yüksek lisans tezi, Virginia Polytechnic Institute and State University, 2001.

BROWN, Bernard E., “What is the New Diplomacy?” *American Foreign Policy Interests*, Cilt 23, Sayı 1, 2001.

COOPER, Andrew F., “Like-minded Nations, NGOs, and the Changing Pattern of Diplomacy within the UN System: An Introductory Perspective”, Rob McRAE and Don HUBERT (eds.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, Montreal, Kanada: McGill-Queen’s University Press, 2001.

DAVENPORT, David, “New Diplomacy,” *Policy Review*, Sayı 116, 2002/2003.

EDGAR, ALİSTAIR, “Peace, Justice, and Politics: The International Criminal Court, ‘New Diplomacy,’ and the UN System”, Andrew F. COOPER, John ENGLISH and Ramesh THAKUR (der.), **Enhancing Global Governance: Towards a New Diplomacy**, United Nations University Press, Tokyo, New York ve Paris, 2002.

EDWARDS, Michael, “Civil Society and Global Governance”, Konferans Sunumu: “On the Threshold: The United Nations and Global Governance in the New Millennium,” United Nations University, Tokyo, Japonya, 19-21 Ocak, 2000. McRAE, Rob, “Conclusion”, Rob McRAE and Don HUBERT (der.), **Human Security and the New Diplomacy: Protecting People, Promoting Peace**, McGill-Queen’s University Press, Montreal, Kanada, 2001.

NEL, Philip, “Between Counter-hegemony and Post-hegemony: The Rome Statute and Normative Innovation in World Politics”, Andrew F. COOPER, John ENGLISH and Ramesh THAKUR (der.), **Enhancing Global Governance: Towards a New Diplomacy**, Tokyo, New York ve Paris: United Nations University Press, 2002.

NEUMANN, Iver, “Conference on New Diplomacy” sunulan tebliğ, aktaran “Report from the Conference on New Diplomacy: The United Nations, Like-Minded Countries and Non-Governmental Organizations”, Ontario, Kanada, 28-30 Eylül 1999.

ROBINSON, Darryl, “Case Study: The International Criminal Court”, Rob McRAE and Don HUBERT (der.), **Human Security and the New Diplomacy:**

Protecting People, Promoting Peace, Montreal, Kanada: McGill-Queen's University Press, 2001.

TRUEHEART, Charles, "Clout Without a Country: The Power of International Lobbies," *The Washington Post*, 18 Haziran, 1998.

